Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Геуюрге кюн, къыркъауу ай (сентябрь), 19, 2023 жыл

№ 112 (21313)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ — ВРЕМЯ — ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЕНГЕШ

Энчи аскер операция бардырылгъанлы 292 аскерчибиз даражалы къырал саугъалагъа тийишли болгъандыла

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков бу кюнледе регион Правительствону къауумуна бла бардырылгъан кенгешде сёз энчи аскер операция бардырылгъан тийреде аскер борчларын толтура тургъан аскерчилеге болушлукъну андан ары къурауну юсюнден баргъанды.

Ушакъны барыуунда кезиулю болушлукъну жыйышдыруну эмда керекли жерге жетдириую юсюнден сёлешиннгенди. Белгиленнгенича, жуукъ заманда аскерчиле тургъан жерлеге къыйын жолладан ётген автомобильледен бир ненчасы, башха керекле да ётдюрюллюкдюле.

– Энчи аскер операция башланнган биринчи кюнледен окъуна бизни аскерчилерибиз аскер эмда инсанлыкъ борчларын бет жарыкълы толтурадыла, фашизмге къажау къаты кюреш бардырадыла. Ала Россейни сейирлерин, келир тёлюлени къоркъуусузлукъларын жигитлеча къоруулайдыла, бирде, жарсыугъа, жанларын да аямай, – дегенди Казбек Коков.

Энчи аскер операция бардырылгъанлы Къабарты-Малкъардан 292 аскерчи даражалы къырал саугъала бла белгиленнгенди. Тимур Мухамедович Тамазов а Россей Федерацияны Жигити деген сыйлы атха тийишли болгъанды. Кишиликни орденлери бла да 112 адамыбыз саугъаланнганды.

– Жигитлерибиз бла ёхтемленебиз. Ата-бабаланы сыйларын тюшюрмеген чынтты кишилени – Ата журтну къоруулаучуларын – ёсдюрген ата-аналарыбызны, – деди Казбек Коков.

Парламент

Хакъсыз юридический болушлукъ берилгенлени тизмеси кенгертилгенди

КъМР-ни Парламентини президиумуну кезиулю жыйылыуунда республикалы законланы проектлерине къаралгъанды. Аны спикер Татьяна Егорова бардыргъанды.

Депутатла «КъМР-де хакъсыз юридический болушлукъну юсюнден» республикалы законну 2-чи статьясына тюзетиулени сюзгенди. Ол 2023 жылда 13 июльда чыгъарылгъан «РФ-де хакъсыз юридический болушлукъну юсюнден» федерал законну 20-чы статьясына тюрлениуле хазырланнганлары бла байламлыдыла. Анга кёре, инсанланы бирбир къауумларына бла аланы юйюрлерине хакъсыз юридический болушлукъ алыргъа эркин этилгенди. Аланы арасында энчи аскер операциягъа къатышсханла, Россейни чеклерин къоруулагъанла, мобилизация бла чакъырылгъанла эмда СВО-гъа келсерини ыразылыкълары бла къатышханла бардыла. Законну 2-чи статьясыны 1-чи кесегини 5-чи эм 6-чы пунктлары, федерал жууаплылыкъгъа берилгени бла байламлы, кючлерин тас этгенлери да тохташдырылгъанды.

«Хауаны къоруулау жумушланы толтургъанда болумну бир низамгъа келтириую юсюнден» республикалы законнга да къаралгъанды. Ол 2023 жылда 13 июльда чыгъарылгъан «Хауаны къоруулауну юсюнден» 255-ФЗ номерли федерал законнга келишдирилгенди эмда «Уланнган затланы хауагъа бошлауугъа квотала тохташдыруу жаны бла сынауну эмда хауаны къоруулау жаны бла бир-бир федерал законлагъа тюзетиуле кийириую юсюнден» федерал закон кючюне киргени бла байламлы хазырланнгандыла. Тюрлениуле бир-бир ангыламла бла байламлыдыла. Ала 3-чю, 6-чы эм 7-чи статьялагъа хазырланнгандыла.

Законланы проектлери жууаплы органланы къараларына берилгенди. Ала чыгъаргъан эсгертиулеге сюзюлюп, жууаплы комитетле аланы Парламентни жыйылыуына кёргюзтюрюкдюле.

Депутатла законла чыгъарыучу баш органны пленар жыйылыуун 3 октябрьде бардырыргъа келишгендиле.

Парламентарийле РФ-ни башха регионларындан коллегаларыны башламчылыкъларына къарагъандыла. Алада сёз чабакъчылыкъны, урунуу пенсияны тохташдырыуну, Кыйыр Шамилда ишлегенлени урунуу стажлары бла байламлы айлыкъгъа къошакъны юслеринден баргъанды сёз.

Президиумну келечилери тюрлю-тюрлю сфералада жетишимле болдургъанланы КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа оноуну къабыл кёргендиле.

Айырыучуланы тилеклери толтуруллукъдула

*КъМР-ни Парламентини башчысы **Татьяна Егорова** инсанланы тилеклерине бла тарыгъуларына тынгылагъанды. Ала социал соруулу, жашау журт-коммунал мюлк эм инсанланы эркинликлерин сакълау бла байламлы болгъандыла.*

Приёмгъа келгенлеге законла ангылатылгъандыла. Жеринде толтурургъа онг болмагъан кемчиликлени тамамлауну Татьяна Егорова контрольгъа алгъанды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Байламлыкъла

КъМР-ни Башчысыны буйрукъларын толтурууу эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Къыраллыгъыны кюнюн белгилеуню чеклеринде Херсон областьда къуучлы ишле бардырылгъандыла, деп билдиргенди КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасындан.

Херсон областьда – Къабарты-Малкъарны кюню

16 сентябрьде Скадовск шахарны 1-чи номерли мектебинде «Биз биргебиз» деген билим бериу-патриот магъаналы жыйылыу ётгенди. Анга КъМР-ни Жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну, жаш тёлю эмда волонтёр биригиулени, «Биринчилени атламлары» деген къымылдауну регион бёлюмюню келечилери, спорт эмда чыгъармачылыкъ бла кюреш жаш адамла къатышхандыла.

Херсон областны Скадовск эмда Голопристанск округларыны жашларын бла къызларын КъМР-ни жаш тёлюню ишлери жаны бла министри Азамат Люев алгъышлагъанды. Бу жолгъу жыйылыуну магъанасын англыата, ол аны къурагъанла келсерини хунерлерин не жаны бла да кёргюзтюрча мадарла этгенлерин билдиргенди.

– Биз сизни бла танышыргъа, бирге талай жумушну бардырыргъа, проектлени толтурургъа умут этебиз. Алай бла КъМР-ни бла Херсон областны жаш адамлары демангили къыралбызны – Россей Федерацияны – айнытыугъа юлюшлерин кёшарыкъдыла, аны жашнатыуну жолунда алгъа бирге барлыкъдыла, – деп, министр жыйылыуну кезиюнде волонтёрлукъ ишни юсюнден тынгылы билирге, спорт эришиулеге, акъыл оюнлагъа да къатышыргъа онг болгъанын билдиргенди.

Къабарты-Малкъарны келечилери Скадовск эмда Голопристанск округлары жаш тёлюсюне спорт керекле эмда тутушурча киймилени 30 къауумун, телевизор, стол оюнла, канцеляр заттла, таптлы ашарыкъла эмда Къабарты-Малкъарны сабийлери ишлеген суратланы да саугъалагъандыла.

Скадовск округу Мадаият юйюню къатында уа Къабарты-Малкъарны келечилерин шахарчыла, тёреде болгъаныча, туз-гыржын бла тюбегенди. Ызы бла КъМР-ни миллетлени ишлери эмда жамауат проектле жаны бла министри Анзор Курашиновну башчылыгъында округну эмда республиканы жамауат эмда дин биригиулерини келечилери бла «тёгерек стол» бардырылгъанды. Анга къатышханла эки жанына да хайырлы бирге ишлеуню айнытыргъа, тийрелени араларында шуёхлукъну кючлендире барыргъа итиннгенлерин билдиргендиле. Россей кёп миллетли къырал болгъанын, биригирге себеплик этгенин эмда бир бирни бютюн иги билирге болушханын айырып айтхандла.

– Бу кюнню бек магъаналыгъа санайма. Нек дегенде кёп тюрлю жаны бла сёлешгенбиз, келишиулюкге келгенбиз. Жамауат биригиулерибизни келечилери бир бирге бютюн жууургъуракъ болгъандыла, жаш тёлюбюз Скадовскну жаш адамлары бла тюбешгенди, хунерли эмда билимли адамларыбыз фахмуларын кёргюзтгендиле. Быллай кюнлерибиз энтта да кёп болурла деп ышанама,– дегенди Анзор Курашинов.

Республиканы чыгъармачы къауумларыны къатышыулары бла байрам концерт да болгъанды. «Кабардинка», «Балкария», «Терк къазакъла» ансамбльлени тепсеулери, къырал музыка театрны жырчыларыны эмда КъМР-ни халкъ артисти Текуланы Амурну жырлагъанларын къараучула бек жаратхандыла. Республиканы келечилерин Скадовск муниципал округну администрациясыны таматасы Сергей Швайко алгъышлагъанды.

– Къабарты-Малкъар гитче республикады, алай ол уллу ишле тамамлайды, бизге уллу болушлукъ этеди. Аны ючюн Казбек Валерьевичге жюрек ыразылыгъымы билдиреме, нек дегенде аны себеплиги бла Скадовск округа кёп зат этилгенди. Ол а бизни уллу шуёхлугъубузну жаланда башланнгъаныды. Биогюн Скадовскда жашагъанла Къабарты-Малкъарда жашагъан халкъланы адеттёрелери, жыр-тепсеулери бла да шагъырейленнгендиле. Миллет тепсеулени бек жаратханбыз. Къысхасы, биогюн аламат байрам болгъанды. Бизге шефлик этген регионда жашагъанлагъа мамырлыкъ, монглукъ эмда саулукъ тежейбиз,– дегенди Сергей Швайко.

Байрам кюнледе «Жашна, мени республикам» деген кёрмюч да къуралгъанды. Ары келгенле миллет кийимлени, алтын халы бла салынгган оюуланы, агъач суратланы, кийизлени кёрюрге боллукъ эдиле. Къабарты-Малкъарны Миллет музейини баш директоры Феликс Наков а къамала къалай хазыранлнганларын кёргюзтгенди.

– Бизге бек жарыкъ тюбегендиле. Артистлерибиз да фахмуларын аямагъандыла. Кюнакъбайла бизге бек иги къарагъандыла, тюз бир юйюрча болгъанбыз. Херсон областьда жашагъанлагъа жюрек ырахатлыкъ, узакъ ёмюр тежейме,– дегенди КъМР-ни маданият министри Мухадин Кумахов.

Къабарты-Малкъар Республиканы Къыраллыгъыны кюнюне жораланнган байрам Скадовск муниципал округда КъМР-ни халкъларыны миллет ашарыкъларыны кёрмючю бла бошалгъанды. Херсон областьда жашагъанла локъумланы, юй бишлакъланы, татлы ашарыкъланы, алмаланы, эриклени да татыуларын ашап кёргендиле, хычинле хазырлаугъа да къатышхандыла.

Оноу

Туризмни айнытыугъа – къошакъ ахча

Къабарты-Малкъар РФ-ни 2023-2024 жыллагъа модуль кюнакъ юйлени къурулуларына субсидияла аслам халда бёлюнюрюк субъектлени санына киргенди. Быйылгъа берилген ахчаны ёлчеми 284 миллион сом чакъылы бирди. 2024 жылда уа ол 289,5 миллион сомгъа жетеригди. Алайды да, туризмни айнытыргъа бизни республикагъа федерал бюджетден кёшакъ халда 573 миллион сомдан артыкъ берилликди. Аны юсюнден буйрукъгъа РФ-ни Правительствосуну Председатели Михаил Мишустин кол салгъанды.

Модуль кюнакъ юйлени къурулуларына Россейни Правительствосу битеу да 10 миллиард сом къоратыргъа белгилейди. Ол ахча 58 россейли регионнга эки жылны ичинде ётдюрюлюкдю. Битеу да 433 кюнакъ юй ишлерге эмда 8 мингден артыкъ солуу отоу къураргъа белгиленеди.

Къабарты-Малкъарда алгъа къурулуш бардырылады. Нальчикде, Элбрус, Зольск, Черек эмда Чегем районлада солуу жерледе модуль кюнакъ юйле ишлене турадыла.

Къошакъ ахча туризмни айнытыуну тиритлиргe, жангы ишчи жерле къураргъа эмда туризм бёлюмде предпринимательликни айнытыргъа себеплик этеригди, деп билдиргенди КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасындан.

Себеплик

Аш-азыкъгъа белги салынырыкъды

Шимал Кавказда чыгъарылгъан аш-азыкъланы, товарланы энди энчи белги салып сатаргъа боллукъду. Тийишли сертификат хакъсыз бериледи, деп билдиргенди Кавказ.РФ компаниядан.

«Кавказда чыгъарылгъан продукциягъа Россейде, тыш къыраллада да сурам не заманда да уллу болуучуду. Бу сертификат аланы бютюнда женгил танырча этерикди, сатыугъа, жангы рынокларгъа чыгъаргъа да болушурукъду», – дегенди компанияны башчысыны орунбасары Андрей Цемахович.

Сертификатны аш-азыкълагъа, суулагъа, адырлагъа, мебельге, юс киймилеге, илляулагъа, чагъыр продукциягъа, къурулуш материаллагъа, сувенирлеге эмда бытовой химиягъа алыргъа боллукъду.

«Зольский картофель» предприятияны башчысы Руслан Бжеников регионлада брендлени бу халда онгдурууну бек магъаналыгъа санайды. «Атлары айтылгъан компанияланы тамырлары регионладан чыгъады. Кавказ.РФ бу ишни бардырып башлагъаны бизни къуландыргъанды. Аны къыйматы иги болуруна, СКФО-дан предпринимательлеге себеплик этеригине ийнанабыз», – дегенди ол.

«Мастер-Прайм. Берёзка» агрохолдингни башчысы Лариса Бекузарова да бу башламчылыкъны дурус кёргенди: «Шимал Кавказны регионларында иги, экология жаны бла таза кёп тюрлю продукция чыгъарылады. Бу белги башха жерледен алыучуланы ала бла шагъырейленирге, бизге да сатыуну игилендирге, жангы рынокларгъа чыгъаргъа болушур деп турабыз».

Сертификатны къалай алыргъа боллугъуну эмда аны ючюн къайсы къагъытла изленирикленирин юсюнден Продукциякавказа.РФ сайтда билирге боллукъду. Заявканы да анда берирге жарайды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Эл мюлк

Алмадан – бай тирлик

Статистиканы алып къарагъанда, ахыр беш жылны ичинде бизни республикада наныкъладан эмда жемишледен быллыр 2,6 кереге аслам жыйылгъанды, башхача айтханда – 680 минг тонна. Тирликлилик да 50 процентге ёсгенди: энди бир гектардан 326 центнер битим алынады, дегендиле КъМР-ни Эл мюлк министерствосунда.

Быйыл да терек бахчылыкъда урюннганла бай тирлик жыяргъа таукелдиле. Шёндю алмаланы, эриклени, кертмелени терк бишген тюрлюлерини заманлары жетгенди. Аз-аздан къыйсортланы да жыйыу башланнганды.

Суугъарыуну къыйматы

Къабарты-Малкъарда ахыр беш жылны ичинде хайырланыугъа 30,5 минг гектар суугъарылгъан жерле берилгендиле. Ол санда 5,7 минг гектары быйыл къушулгъанды. Сагъынылгъан заманны ичинде быллай жумушлагъа къырал 2,3 миллиард сом къоратханды.

Суугъарыу сабанлада тирликлиликни терк кёбейтирге себеплик этген амалды. Тийишли техниканы бир ненча тюрлюсю барды: суну жауун жаугъанча алай салгъан, бюркдюрген эм башхалары. Тамычы системаланы кёгет, жемиш, маныкъ ёсдюргенге кенг (6,3 минг гектарда) хайырланадыла.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Жетишим

Тебуланы Мырза-Бек – дунияны чемпиону

Ыйых кюн Доминикана Республикада «Karate Combat41» къауум къурагъан халкъла аралы турнир ётгенди. Анга тырныауузчу спортчу Тебуланы Мырза-Бек да къатышханды.

Бу жол бизни жерлешибизге кеси ауурлугъунда (67 кг) дуниялы чемпиону Зоган Челмиа бла тюбеширге тюшгенди. Сыйлы бел бау ючюн бардырылгъан сермешде Мырза-Бек, ирландиячы каратечиден кючлю болуп, муратына жетгенди. Энди бу ауурлукъда сыйлы саугъа Тебу улундады.

«Жети жылымдан бери келе эдим бу хорламча. Атасы ёсгеним себепли, тренерими айтханын 101 процентге толтура эдим. Бюгюн а дуниялы чемпиону болгъаныма къууанама. Дагъыда энчи ыспас къарындашым Тау-Бекге этеме. Кьачан да билеклик этекеледи», – деп жазгъанды социал сетьледе чемпион.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Брифинг

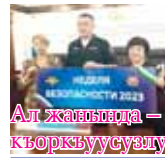

Россейде 18-22 сентябрьде Жолда жюрюню къоркъуусузлугъуну ыйыгъы бардырылады. Аны чеклеринде торлю-торлю жыйылыула, республикада белгили адамла бла тюбешиуле бардырыргъа белгиленеди.

Ал жанында – сабийлени къоркъуусузлукъларын жалчытыу 2 бет

Эсде тутуу

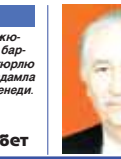

Россейни сыйлы артисти, Къабарты-Малкъарны халкъ артисти Баразбийланы Харунну жашы Исмайыл туугъанлы 20 сентябрьде 85 жыл болады.

Театр эм кино санатны устасы 3 бет

Тюбешиу

Озгъан шабат кюн Нальчикде Малкъар халкъны политика репрессияланы кезиулеринде жоюлгъанларына аталгъан мемориалда «Жюрегими сабийлеге береме» деген аты бла республиканы школларыны директорлары бла тюбешиу болгъанды.

Школ таматалагъа ыразылыкъ 4 бет

Кавказны эркинлиги ючюн сермешни 80-жыллыгъына

Туугъан журтубуз ючюн жанларын аямагъандыла

Чёфеллеу.

Уллу Ата журт урушда Хорламны багъасы артыкъда уллуду – 27 миллиондан аслам адамны жашауу. Урушну жылларыны сабийлерини асламы аталарын жаланда суратладан таныйдыла, кёпленя уа аллай эсгериулери да жокъдула. Бюгюнгю тёлю ол къанлы къазауатны юсюнден тюз хапар билирге, мамыр жашау ючюн жанларын берген жигитлени атларын ёмюрлюк этерге борчлудула.

Бюгюн да бу къысха статьяда Кавказны эркинлиги ючюн жанларын аямагъан къарындашла Акъ-Суудан Кючмезланы Гуёну жаллары Чёфеллеуню ба Юсюпню юслеринден билдирирге сюебиз.

Уллу Ата журт уруш башланнганда, 40-жыллыкъ Чёфеллеу ветеринар фельдшер болуп ишлегенди. Ол Нальчикде эл мюлк техникумда билим алып, Дондагъы Ростовда усталыгъын да ёсдюргенди.

Къазауат башланнган биринчи кюнден да Кючмез улу фронтха, Ата журтну къорууларгъа итинненди. 1941 жылда декабрьде аны 115-чи атлы дивизияны 316-чы полкуну эскадронуну ветеринар фельдшерини къуллугъуна ашырадыла. 1942 жылда майны ал кюнлеринде 115-чи атлы дивизия совет аскерлени къауумуна алынып, атлыла Ростов областны Батайск шахарыны тийресине аттанадыла.

Атлы аскерчилени бушуулу къадарларыны юсюнден кёп жазылгъанды. Батыр аскерчиле душманны уллу къауумуна къажау скелирге тюшгенди. Кючмез улу нёгерлери бла бирге гитлерчилени атакаларына къажау тургъанды, жарала алгъанланы сермешден чыгъарып, кёплени жанларын сакълагъанды.

Ксаналаны Ибрагим, Атабайланы Магомед, Чеченланы Магомед эм башха нёгерлери бла бирге ол командованияны буйрукъларын толтургъанды, Ново-Николаевканы тийресинде гитлерчилени танкларыны, жаяу аскерчилерини уллу къауумуну алгъа барыуларын тыйгъанды. Былайда Чёфеллеу Ксаналаны Ибрагим бла бирге фашист пулемётланы къыргъандыла. Андан ары Кючмез улу Малая Орловка, Несменяновка, Батаевская элле ючюн къазаятлада болгъанды.

1942 жылда 29 июльда Большая Мартыновка ючюн къанлы уруш башланады. Бизни жигитибиз душманнга къажау сермешледе биягъы биринчи тизгинледе турады. Алай кючле тенг тюйюлдюе, атылла къурч танклагъа къаллай хапа салаллыкъ эдиле... Душман 155-чи танк бригаданы бла 316-чы атлы полкну къоруулау ызларын жокъ этеди. Алай командирле бла аскерчиле атышыуну тохтатмайдыла, къаллар къарыуларын жыйыщдырып, алгъа ёшюн ургъан фашистлени тыяргъа кюрешедиле.

Аскерчилени жигитликлерине да къарамай, фашистле бизни бёлюмлени чачдыргъандыла. Бизни бёлюмлеге артха турургъа тюшеди. Чёфеллеу, Ксаналаны Ибрагим эм биргелерине къуллукъ этген аскерчиле, гитлерчи автоматчылагъа къажау атышыу бардыра, эл таба айланадыла.

Ол кезиуде Кючмез улу эскадронну атлары тургъан бауну от алгъанын кёреди. Сагъыш да этмей, ол атланы къутхарыргъа чабады, аны аллына чыгъып, жесирге алыргъа кюрешген ючгитлерчини да жокъ этеди. Бауга жетип, эшиклерин ачып, атланы эркин этеди. Алай ол кезиуде фашист артиллерия от ачады. Батыр старшина Кючмезланы Чёфеллеу алайда ауур жарала алып, Ата журтубуз ючюн жан бергенди.

Бир жылдан а, 1943 жылда 27 июльда, Ленинградны къоруулау сермешлеге аны туугъан къарындашы Юсюп да жан бергенди. Ол «Ленинградны къоруулагъаны ючюн» майдал бла саугъаланнганды.

Юсюп.

Кючмезланы Гуёну эки жашы да Ата журтубузну эркинлиги, бизни шёндюгю жашауубуз ючюн кеслерин аямагъандыла, къыралбызны жалынчакъсызлыгъы ючюн урушда батырлыкъны, туугъан журтубузгъа сюймекликни юлгюсюн кёргюзтгендиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Шимал Кавказ кюн сайын

Солуудан эсе, багъыуну сайлап

Туроператорла жай кезиуню эсеплерине кёре Шимал Кавказны республикаларында солургъа сюйгенлени саны ёсгенин белгилейдиле. Ала айтханнга кёре, Дагъыстанны жокълагъанланы саны артыкъда кёпдю. «Тенгиз боюнунда солургъа, аны бла бирге уа республиканы ариу эмда тарых жерлерин кёрюрге онг болгъанын туристле бек жаратадыла. Шимал Кавказны жети республикасына да этилген заявкаланы 80 проценти Дагъыстаннгадыла», — дегенди «Алеан» туроператорну коммерциялы директору Оксана Булах.

Къабарты-Малкъаргъа да сурам уллуду, артыкъда Минги тауну тийресинде солургъа сюйгенле асламдыла, ол чертеди "Туртранс-Вояж" компаниясы Россейде жолоучулукъла къурау жаны бла бёлюмюню таматасы Татьяна Гончар. Ол айтханнга кёре, республиканы ара шахары Нальчикге барыргъа сюйгенлени саны юч кереге ёсгенди. Аны бла сыятауу санатор-курорт багъыу бла байланмыды, деп кьюшанды Булах.

Тойлагъа къоранчланы азайтыргъа

Россейни муслиман биригиулерини башчылары Чеченни Башчысы Рамзан Кадыровну тойланы асыры улуу къоранчла этип бардырыуну сёкгенин тюзге санагъандыла. Аллай къуранчлагъа асыры кёп ырысха жююлгъаны бла къалмай, ол исламны жорукъларына да келишмейди. Динде оюмсуз кёп жоюу понаххса саналады, дегендиле ала Жангылыкъла РИА-гъа.

Алгъаракълада уа Чечен Республиканы Муслийманларыны дин управлениясы Кадыровну буйругъу бла регионда «Тойланы бардырыуну мардаларын» тохтащдыргъанды. Анга кёре тойлагъа исламгъа, чечен адетлеге да келишмеген къоранчла этерге эркин этилмейди.

Къар Барс

Шимал Осетияны Къаячылыкъ жаны бла федерациясыны таматасы Казбек Хамицаев 75-жыллыгын белгилегенди. Ол Шимал Осетия-Аланияда биринчи болуп Эверест тауъна ёрлегенди. Альпинизм бла Казбек 15 жылындан бери кюрешеди эмда тау бийикликлеге мингден аслам кере ёрлеп, усталыгъында бийик дараджагъа жеттенди.

Юбиляр дуниянны бек къыйын тёппледеген онусу чакъы бирин бойсундургъанды. Ол жетишимлери ючюн Казбек Хамицаевге «Къар Барс» деген сыйлы ат берилгенди. Артда уа ол аны экинчи аты окъуна болуп къалгъанды.

Кючлю гёжефни юсюнден

Битеу дуниягъа аты айтылгъан россейли гёжеф Хабиб Нурмагомедов ММА-ны юсюнден «Большая Битва» деген 8 серияльы документли проектни баш жигитлеринден бири боллукъду.

Сериалны Сергей Бондарчукну бла Алексей Киселёвну «Студия Видеопрокаты», «НМГ Студия» и Wink Originals Интернетни айнытыуну институтуну (АНО «ИРИ») себеллиги бла алдырадыла. Фильмни биринчи кесеклери быйыл 22 сентябрьде жангызда Wink видеосервисде кёргюзтюлюкдюе.

Сериалгъа дагъыда къатыш аскер тутушуу жаны бла дунияны кёп кере чемпиону, спортну устасы Фёдор Емельяненко, АСВ жаны бла чемпион Юсуф Раисов, UFC жаны бла чемпион Пётр Ян, Bellator жаны бла чемпион Александр Шлеменко, дунияны кёп кере чемпиону Марина Мохнаткина эм башхала къатышадыла.

Аслам халда чабыу

7-8 октябрь Wild Trail компания «Ведучи» эмда «Кезеной-Ам» курортланы араларында кёп адам къатышхан чабыу боллукъду. Бу эришиу СКФО-ну айнытыуну Кавказ.РФ институтуну бла Чечен Республиканы туризм жаны бла министерствосуну себепликлери бла къуралады.

Аслам халда чабыугъа саулай къыразла да профессионалла кибик, спортну бу тюрлюсю сюйгенле да уллу эс бургъандыла. Аны къурагъанла билдириненнге кёре, анга къатышырга сюйгенле асыры кёпден, жаланда 100 жер чакълы къалгъанды.

Чапхаланла туг жолладан, ауушладан, суу жагъаладан, жайлыкъладан ётерге тюшерикди. Энчи белгиле бла волонтёрла чабыугъа къатышханлагъа жолларындан тоймазгъа болуштурукъдула. Быллай чабыу ючю-къаруу бергени бла къалмай, Чечен Республиканы ариу табийгъатын кёрюрге, аны тарыхы бла шагъыйелеринде онг берликди.

Жандауурлукъну сылтауу бла

Дондагъы Ростовда аскер сюд Дагъыстанда чыкъгъан «Черновик» изданияны журналисти Абдулмумин Гаджиевни 17 жылгъа тюрмеге олтуртурлуу деп, аллай оноу чыгъарганды. Следствие тохтащдырлыгъанны кёре, ол Москвадан предприниматель Кемал Тамбиев эмда Дагъыстанда «Ансар» фондну алгъынны таматасы Абубакар Ризванов бла бирге террорчу биригиуге ахча жыйыуну къурагъандыла. Абдулмумин Гаджиев а , аны бла да къалмай, «Черновикде» адамланы жандауурлукъ бла чакъырыгъан статьяла басмалагъанды. Ахча уа законсуз сауутланнган ючюле къурагъа ётдюрюлгенди.

Федерал информация агентстволаны билдириулерине кёре
ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлагъанды.

Брифинг

Ал жанында – сабийлени къоркъуусузлукъларын жалчытыу

Россейде 18-22 сентябрьде Жолда жюрюуню къоркъуусузлугъуну ыйыгъы бардырылады. Аны чеклеринде тюрлю-тюрлю жыйылыула, республикада белгили адамла бла тюбешиуле бардырыргъа белгиленеди. 20 сентябрьде уа битеу билим бериу учреждениялада Къоркъуусузлукъну бирикдирилген кюню боллукъду.

Ыйыкъны башланнганына аталып, тюнене КъМР-де МВД-да брифинг бардырылгъанды. Анда сёз сабийлени къоркъуусузлукъларын жалчытыуну, жолда жюрюуню жорукъларын англатыуу жаны бла мадарланы юслеринден баргъанды.

Журналистле бла тюбешиуге КъМР-де МВД-ны къауум къатышханды.

«Къоркъуусуз сабийлик» проект да хайырлылыгъын кёргюзтгенди. Ол 2021 жылда перинатал арада ишлет башлагъанды. «Ол мындан ары да тамамланырыгъына ышанабыз. Андан сора да бу башламчылыкъны Республикалы кёп функциялы сабий клиника больницада

Жолда жюрюуню къоркъуусузлугъу жаны бла къырал автоинспекцияны башчысыны къуллугъун толтургъан, полицияны полковниги **Дмитрий Сухорученко**, жарыкъландырыу эм илму министрни орунбасары **Екатерина Мисостова**, Саулукъ сакълау министерствону бёлюмюню таматасы **Юлия Шогенова**, КъМР-де МВД-да Жамауат советни жуаплы секретары **Ирэна Шкежева** келгендиле.

Дмитрий Сухорученко жолда къоркъуусуз болумланы къурау, жорукъланы билген, низамлы тёлюню ёсдюрюу миллет магъаналы жумуш болгъанын айтханды, брифингни ача. Ол жолда жюрюуню жорукъларына сабийликден юйретип башларгъа кереклисине эс бургъанды. «Ата-анала, устазла, къырал автоинспекторла уа биогюнгю школчуланы, сабий садлагъа жюрюген балачыкъланы артда низамлы водителле болургъа юйретирге борчлудула»,– деп белгилегенди ол.

Биогюнлюкде уа федерал арада, регионлада да жолда жюрюуню къоркъуусузлугъуну мадарланы жамаятха кенг белгили этиу жаны бла мадарла толтурыладыла. Бу иш жууаплы ведомствола бла бирге тамамланады. Юлгюге ол Жолда сабийлени ачыгъанларыны профилактикасы жаны бла араны, «Къоркъуусузлукъну лабораториясы» проектни келтиргенди. Ала ишлет башлагъанлы ангылатыу жумушлагъа сабийлени уллу толтурургъа мурат барды»,– деп билдиргенди докладчы.

Полициячы айтханыча, ангылатыу жумушланы мындан ары кёбейтирге тийишлиди. УГИБДД-ны къуллукъчулары бардыргъан тинтиуледен белгили болгъаныча, жылны алгъындан бери сабийлени къатышуулары бла 41 авария болгъанды, аланы кезиуюнде, жарсыугъа, эки сабий ауушханды, энтта 49 акъылбалыкъ болмагъан тюрлю-тюрлю жарала алгъанды.

– Ачыгъанланы 39 проценти – жаяу баргъан сабийледи. 53 проценти машинада болгъан кезиуде жаралы болгъандыла, аланы 65 проценти транспортда акъылбалыкъ болмагъанланы жюрютюуге салынгъан жорукъларына бузукълукъла этилгенлери бла байламлыдыла. Энтта тёрт процент аякъ машинада баргъан кезиуде тюшгендиле авариягъа. Эки проценти уа акъылбалыкъ болмагъан водителледиле. Жарсыугъа, быллай кезиуле да болгъандыла. Хау, сабийле кеслерини эссизликлерини хатасындан тюшгендиле авариягъа дерге да боллукъду. Алай ол терсди. Аланы къоркъуусузлукълары, жашаулары ючюн биз, таматала, жууаплыбыз,– дегенди Дмитрий Александрович.

Жылны аллындан бери уа Россия автоинспекцияны къуллукъчулары жолтранспорт болумланы профилактикасы жаны бла 900 жумуш бардыргъандыла, аладан 400-ден асламы сабийлени билимлерин игилендириуге бурулгъандыла. Энтта 150 иш кече жолдан жаяу ётген кезиуде жорукъланы сакълаугъа аталгъандыла, 250-си уа сабийлени машинада жюрютюню жорукълары бла байламлы болгъандыла.

Полициячыны айтханына кёре, инспекторла сабий садлага, школлага терктерк боладыла. Хар школда жууаплы инспектор да бардыла. Ала сабийле, ата-анала бла тюбешедиле, ангылатыу ушакъла бардырадыла.

Жолда жюрюуню къоркъуусузлугъуна ангылатыу къанганы хазырлагъандыла. Анда сабийле жолда кеслерин къалай жюрютюрге керек болгъанлары тынгылы ангылатылады. Дмитрий Сухорученко айтханыча, аллай стендле бла республиканы битеу школларын да жалчытыргъа мурат барды.

Ушакъгъа Екатерина Мисостова да кюшулгъанды. Аны билдиргенине кёре, школлада «ата-ана патрульла» къурагъандыла. Биогюнлюкде ала 250-ден асламдыла. Алагъа кирген таматала къырал автоинспекторла бла байламлыкъланы жюрютедиле, сабийлени школгъа келтирген, аланы юйге алгъан кезиуледе билим бериу учреждениняны алларында дежурство бардырадыла.

Юлия Шогенова уа жолда ачыгъанлагъа биринчи медицина болушлукъ бериню, аланы саулукъ сакълау учреждениялагъа къысха заманны ичинде жетдириню мадарларыны, катастрофаланы медицинасыны постлары къалай къуралгъанларыны юслеринден билдиргенди. Ол айтханыча, беш жылдан 17 жылгъа дери сабийлени арасында ауушханланы асламы къыйынлы болумлада ачыгъанладыла, ол санда аварияладан. «Саулугъунда къыйнагъан жери болмагъан, сау-саламат ёсген сабий сунмай ачып ауушса, ол битеу жамаятха да къыйынлыкъды»,– дегенди ол эмда авариягъа тюшген сабийле артда сакъатлыкъ табарыкъларына къоркъуу уллу болгъанын айтханды.

Журналистлени сорууларына жууапла бере, брифингге къытышханла таматаланы низамлыкъны кеслеринден башларгъа, сабийлеге ариу юлгю болургъа чакъыргъандыла.

– Биз биогюн бардыргъан иш кесини хайырлылыгъын кёргюзтмей кьоярыкъ тюйюлдю. Биогюн къоркъуусузлукъну дерслерине келген школчула, артда кеслери да иги водителле боллукъдула, сабийлерин да низамлыкъгъа, жорукъланы сакъларгъа юйретирикдиле. Ол а бек магъаналыды,– дегенди брифингни ахырында Дмитрий Сухорученко.

ТИКАЛАНЫ Фатима.
Сурат авторнуду.

Билим

Мектепледе жангы арала ачылгъандыла

Озгъан ыйыкъда республиканы онбир районунда 37 мектепле «Точка роста» ийму эмда технологияла ызлы билим бериу арала ачылгъандыла. Быйыл регионну школлары физика, химия эмда биология жаны бла оборудование бла жалчытылыннгандыла. Бу жумуш «Билим бериу миллет проектни «Бюгюннгю школ» федерал проектни жашауда бардыруу бла байламлыды.

Къыралда «Билим бериу» проект 2019 жылда ишин башлагъанды. «Точка роста» араланы ачылыулары сабийлеге, ала къайда жашагъанларына да къарамай, бюгюнню изленлерине, сурамларына тийишли битеулю билим алыргъа ахшы онгланы къурайды.

Бюгюнлюкге энди Къабарты-Малкъарны 181 мектебинде бардыла сагъынылгъан арала. Келир жылны ахырына дери уа дагъыда эллерибизде эмда адам санлары аз болгъан шахарларбызда аланы онючюсюн ачаргъа деп белгиленнгенди. Алай бла республикада бу жаны бла иш тамамланыр бошалгъаннга да саналлыкъды.

Сёз ючюн, Черек районда аллай арала быйтыр Бызынгыны бла Зарагижни мектеплеринде ачылгъан эдиле. 2019 жылда уа аланы саны сегизге жеттенди. Быйыл а быллай жерле Жемталану, Къашхатауну эмда Къара-Сууну битеулю билим берген школларына къуралгъандыла. Жемталада эки кабинет ачылгъанды- химия эмда биология, физика. Химия бла биологиягъа Цийкъанланы Жамиля Ахматовна, физикадан а Атабийланы Фатимат Владимировна юйретирикдиле.

Районларбызны юсюнден айтхан заманда 2020 жылда Жангы Малкъарда, дагъыда Огъары Бахсанны мектебинде сабийлеге да къуралгъандыла былтыр аллай онгла. Быйыл «Точка роста» ачылгъан окъуу юйлени тизмесинде Биринчи Чегемни бешинчи номерли мектеби да барды.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Жамауат палата

Ишчи усталыкъланы даражасын кётюрюрча

Къабарты-Малкъарны Жамауат палатасыны жыйылыуунда орта усталыкъ билим бериу учреждениялада специалистлени хазырлау къалай баргъанын сюзгендиле.

Жыйылыуну ача, палатаны билим бериу, илму, жаш тёлюню ишлери эм добровольчество жаны бла комиссиясыны башчысыны **Байчеккуланы Нина** жаш адамлагъа усталыкъ билим бериуде ахшыр аттестацияны бардырыуда кёргюгючю экзаменни хайырланыуну, «Профессионалла» деген республикалы эришиуню ётдюрюню, чекленген онглары болгъанлагъа «Абилимпикс» чемпионатны къурауну, кадрланы урунуу рынокну изленлерине кёре хазырлауну, окъуну бошагъанлагъа иш табргъа болушууну магъаналылыгъыны юсюнден айтханды.

Республиканы Жарыкъландырыу эм илму министерствосуну усталыкъ билим бериу жаны бла бёлюмюню башчысы **Марьяна Абазованы** докладында кёре, биогюнлюкде орта усталыкъ билимни 18 колледжде бередиле, аладан алтысы федерал вузлагъа киредиле, бири энчи иелиди, экиси къыралныкъы болмагъан автоном учреждениядыла, тогъузусу министерствону къарауундадыла. Сузлада иш 50 программагъа кёре тамамланады, алада 17 минг адам окъуйдула. 2022 жылда выпускниклени саны 3 756 болгъанды, алгъан билимлерине кёре ишге 63,8 процента киргенди, окъуугъа уа 5 166 абитуриент келгенди.

Усталыкъ берген учреждениялада 995 инсан ишлейди, аладан 671-и преподавательледиле, 136-сы уа производство билим бередиле. Юйретиу программа урунуу рынокда эм изленген усталыкъланы тизмесине келишедиле. «Жаш устала» федерал проектни чегинде 2022 жылда регионда 11 мастерсткой ачылгъанды, 737 окъуучу аттестацияны кёргюзтюу экзамен халда ётгендиле, аладан 136-сы аны «5» белгиге бергендиле.

Вузланы, сузланы бла предприятияланы араларында келишимле тауусулгъандыла, алагъа кёре организацияла билим бериу программаланы тамамлаугъа къатышадыла, кеслеринде студентлеге дипломну къоруулардан эм жазардан алгъа практикаларын ётдюреди, окъуну бошагъанланы ишге аладыла. Юлгюге, 2022-2023 окъуу жыллада Къабарты-Малкъар эл мюлк колледжни 55 окъуучусу производство практикаларын «Баксан-Автозапчасть» обществода бардыргъандыла. Тигиуге юйренген 124 студент а усталыкъларын «ВоенТекстильПром» обществода ёсдюргенди, практикаларыны эсеплерине кёре уа 30-су анда ишлерге да къалгъанды. Бу шартла тохташдырылгъан байламлыкъланы хайырлылыкъларын кёргюзтедиле.

«Профессионалитет» федерал проектге кёре орта усталыкъ билим бериу учреждениялада юйретиу планланы тинтиргге, аланы иш бла жалчытханланы изленлерине келишдиргге белгиленеди. Анга тийишлиликде жаш специалистлени изленген предприятияла аланы окъууларына ахча тёлерикдиле, артда выпускникле алада ишлерикдиле. Мында заказчикле предприятияла боладыла, аны ючюн аланы келечилери юйретиу программаланы жарашдырыугъа къатышадыла, студентле артда урунганларында жарарча билима алырларына къайгырадыла. Энчи магъана билим бериу кластерлени бла юйретиу-производство араланы къураугъа бериледи. Жарыкъландырыу эм илму министерствону башламчылыгъы бла биогюнлюкде Къабарты-Малкъар гуманитар-технология колледжде «Правоохранительная сфера и управление» деген биринчи кластер эм Б.Г. Хамдохов атлы Къабарты-Малкъар агропромышленный колледжде билим бериу-производство ара ишлерин башлагъандыла. Алагъа айныгъан грант халда 60,5 миллион эм 100 миллион сом да бёлюннгенди.

Ишчи усталыкъланы даражаларын кётюрюр, жаш адамланы бу жаны бла билим алыргъа итиндирир, экономиканы керекли кадрла бла жалчытыр мурат бла Россейни Жарыкъландырыу министерствосу «Профессионалитет» проектни чегинде «Устала» деген эришиуню бардыргъанды. Чекленген онглары болгъан адамлагъа себепликге республикада «Абилимпикс» чемпионат да тёрели халда ётдюрюледи, аны бардырыугъа 11 организация бла предприятие кюшуладыла. Июльда уа республикада биринчи кере «Промышленное садоводство» деген регионла араны эришиу да къурагъанды.

Алай жетишимле бла бирге кемчиликле да бардыла. Жыйылыуда чертилгенча, эм уллу жарсыуладан бири ишчи усталыкъладан билим тийишлисича бериу эм сузланы бошагъанланы иш бла жалчытыу бла байламлыдыла. Промышленностьда бла эл мюлкде урууну рынок тийишлисича айнымагъаны, билимли кадрланы жетишмегени, билим бериу организацияла ахча бла тийишлисича жалчытылынмагъанлары, экономика бла байламлыкъ жюрютюню хайырлы амаллары болмагъаны – ала барысы да чырмау этедиле.

Аланы тамамлар ючюн мадарланы власть органла, билим бериу организацияла бла бизнес биргe излергe кереклиле. Толтуруучу власть органла, асламлы информация органла, предприятияла, бизнес – ала барысы да ишчи усталыкъланы даражаларын ёсдюрюуде, ишчи адамны жамаятда намысы жюрюча этиуде тиир кюреширгe тийишлидиле. Билим бериу учреждениялы мюлк-техника хазналарын игилендириу, производство билим бергенлени айныкъларын кёбейтиу, педагогика кадрланы хазырлау да себеллик этеридиле, деп айтылгъанды жыйылыуда. Ахырында этилген докладлагъа кёре, оноуланы проекти къабыл кёрюлгенди, деп билдиреди Жамауат палатаны пресс-службасындан.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Эсле тутуу

Театр эм кино санатны устасы

Россейни сыйлы артисти, Къабарты-Малкъарны халкъ артисти Баразбийланы Харунну жашы Исмайыл туугъанны 20 сентябрьде 85 жыл болады.

Малкъар халкъны кёчюргенде, Баразбийланы юйюр Къазахстаннга тюшгенди. Нальчикде туугъан Исмайыл школгъа Алма-Ата чиллеринде бир район арада баргъанды.

Артха кьайтханда, ала Барамтада тохтагъанды. Он саманнга школну тауусхан Исмайыл КъМКъУ-ну къурулуу инженерлеге окъутхан факультетине киргенди. Анда кёлю бла окъуп, биринчи курсну бошагъанлай, Малкъар театргъа жангы студия ыжыдыла Москвада окъургъа деген хапар жайылып, ары барыргъа сюйгенди. Бийик санлы, ариу сыфатлы, жырлай, тепсей да билген жаш бар сынауладан тынч ётгенди. Алай а аны ары барырына ыразы болмагъанла чыкъгъанды-ла – ахлулары, университетге устазлары. Болсада Исмайыл ол жолдан ёнгелемегенди. Артда уа: «Бу ызны сайламасам, халкъыма биринчи къурулуу инженер боллукъ эдим», – деп, жумушакъ кюлюючю эди.

Ала онбёш жаш адам болуп, мында экзаменле берип, алай кетген эдиле Москвагъа М.С.Щепкин атлы бийик билим берген театр училищеде окъургъа. Студиныз художестволу таматасы Вера Николаевна Пашенная болгъанды – СССР-ни халкъ артисти, Ленин атлы къырал саугъаны лауреаты. Дагъыда белгили театр устаза окъутхандыла: МХАТ-ны актрисасы, профессор Л.И.Дейкун, режиссёр-педагог Д.Г.Кознов, музыкадан устаз, композитор Ю.Б.Грюнберг эм башхала. Малкъар тилден а ол заманда анда М.Горький атлы адабият институтну студенти Тёпленалы Алим бергенди дерсде. Ала, А.Яблочкина, Е.Гоголева, Б.Бабочкин, И.Ильинский кибик, дуния таныгъан аламат артистлени къаллай ишлегенлерине, къаллай ойнагъанларына къарап, аладан юйренгендиле.

Ала барысы да уруну жага тынгысызлыгъын кёрген, кёчгюнчюлюкню ачылыгъын таматала бла бирге сынагъан жашла бла къызла эдиле. Аланы англарын айныгъуна онглары кёп эди: театрла, концертле, тарых, сурат музейле, кёрмючюле, библиотекала… Училище Малый театр бла байламлы эди да, ала анда спектаклелге къарагъандыла, белгили артистлени сахнада кёрюп, ала бла ушакъ этер, аладан юйренир онглары да болгъанды. Алагъа жаланда окъуп, артистле болуп кьайтхандан сора да жанъыдан жаратыла тургъан миллет маданиятны, санатны ёзеги, дагъаны болугъа керек эди. Ма ол себепден ала не жаны бла да билимлерин ёсдюрюгуе уллу кёл салгъандыла.

Сабыр, ариу халлы Исмайылны биринчи курсда окъуна старостагъа айыргъандыла. Сау беш жылны да алай барып тургъанды.

Беш жылдан ала бийик культуралы адамла, уста артистле болуп кьайтхандыла. Ала андан ючю диплом иш келтиргендиле. У.Шекспирни «Отеллосунда» Баразбий улу Людовикону, Б.Лаврёнёвну «За тех, кто в море» дегенинде – капитан Харитоновну, А.Островскийни «Грозасында» Дикойну ойнагъанды.

Ол оюнлагъа къарагъанла Баразбийланы Исмайылны артыкъ жаратханлары сейир тюйюлдю. Ол сахнада усталыгъын артда да жашау узуну кёргюзтгенлей тургъанды.

Окъуп кьайтхандан сора, Баразбий улугъа Сотталаны Адилгерийни «Хожа» деген комедиясына кёре салыннган оюнда баш роль жеттенди. Режиссёр Г.В.Моисеев аны айыргъанды. Артда Исмайылгъа тенглери, къарагъанла да Хожа деп чам ат бергендие.

Дагъыда кёп эсде къалгъан сахна сыфатла къурагъанды Исмайыл малкъар сахнада: Къулийланы Къайсынны «Дунийда сююмеклик барды» деген пьесасында ол Азнорну ойнагъанды. Боташланы Иссаны «Къушла биийкни сюедие» деген пьесасына кёре драмада Исмайыл тау инженер Викторну сыфатын къурагъанды. Маммеланы Ибрагимни «Жаралы жугъутурунда» уа – бийни. Баболаны Сапарны «Ачемезинде» ол ойнагъан баш роль - кърым ханла бла сермешген миллет жигит - аны жюрек къурамына, сыфатына окъуна алай жуукъ болгъаны къарагъанлана эслеринде. Тугъаны ойнаргъа, ол ойнаргъа, къыльы бла да биийлей къалгъан актёргъа малкъар сахнада аллай рольла дагъыда жеттендие.

Мустай Каримни «Ай тутулгъан кече» трагедиясына кёре салынгган оюнда Баразбий улу хыйлачы, кесине хайыр тюшюре айланнган, Танкабийкени къорктутуп жашагъан Дервишни, Н. Гогольну «Къатын алыуунда» французча сёлешген келинлик изгеген офицер Анучкинни, А. Макаёнокну пьесасына кёре салынгган «Трибунал» трагедияда немисли комендантны ролюн ойнагъанды.

Ол къурагъан сыфатла бирге ушамайдыла, аны бла байды актёрну репертуары. Кьайда ойнаса да, Исмайыл кёсин ол болумгъа жарашдырып къоя эди. Ол Малкъар театрда жетмишден артыкъ эсде къаллыкъ сыфат къурагъанды.

Аны бла къалмай, Баразбийланы Исмайыл бир къауум кинода да ойнагъанды. Училищеде окъуй тургъанлай, аны «Они шли на восток» деген уруш кинода бир эпизодда ойнаргъа чакъыргъандыла. 1991 жылда «Азиат» деген, къазахлыла салгъан кинода Исмайылбийни ойнайды. Анда Отарланы Омар жырлайды, Юсюпланы Хамит, Бечелланы Зарема, Къулийланы Элизат да ойнайдыла. Сора Энейланы Хусейни, Залийханланы Хусейни да кёрюргё боллукъды.

Дагъыда Баразбий улу «Дорога на край жизни» (1995 ж.) деген кинода чынтты таулу интеллигент профессор Алиханны ойнагъанды. Бу ишлери аны, сахнадача, уллу экранда да ишлерге уллу хунери болгъанына шагъаттыкъ этедиле.

Артдаракъ Исмайыл Ленинграда Театрны, музыканы эм кинематографияны институтунда административ бёлюмню бошагъанды. Ол усталыгъы бла Орус драмтеатрда ишлегенди. Ол жыллада республикагъа белгили орус актёрлары къаууму келип, тюбешиуле къурап тургъанды.

Ол 1989 жылдан башлап 1994 жылгъа дери Малкъар театрда директор болгъанды. Андан сора аны Нальчик шахарны администрациясында культура бёлюмню таматасы этген эдиле. Аны башламчылыгъы бла республикада Гинжи театр къуралгъанды, келишиуле этилип, Къабарты-Малкъарны юч театры да жер-жерледе гастрольлагъа айланнгандыла. Клуб ишле къарыу алып, самодеятельностьну артистлери байрамлагъа, башха жыйылыулагъа да тири къатышып башлагъандыла. Маданият фестивальла да къуралгъандыла.

1998 жылда Исмайыл солуугъа чыкъгъан эди, алай а аны телевиденияны «Нотр» каналына чакъыргъанды Владимир Вороков. Ол анда бир къауум жылны редактор болуп ишлегенди. 2012 жылда аны шахар округну жер-жерли советини бешинчи чакъырылыуына депутатха айыргъан эдиле. Аллай ышанылыукъ болгъанды анга.

Баразбийланы Исмайыл 2020 жылда 20 августда пандемияны заманында дуниясын алышханды. Къараучуланы, аны таныгъанланы да эслеринде ол сыфаты, ичдуниясы да ариу адамлай къалгъанды.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Итиниулюк

«Проектни регионла аралы этерге умутлума»

Адам тутхан ишине кёлю бла берилип, аны сюйюп, тири кюрешсе, иги жетишимлеге жетеди. Мени биогюннгю жигитим Мокъаланы Гульнара да, Махийланы Русланны къызы, аллай итиниулюгю болгъан инсанларыбыздан бириди. Аны «Ашхана», «Эм иги сабийле», «Мастер класс «Ашхана» деген проектлерин жангыз республикабызда угъай, Россейде окъуна биледиле.

Алгъаракълада Дондагъы Ростовда «Россейни жюз жетишимли адамлары» деген конкурс бардырылгъанды. Анда юч жюзден аслам жетишимли проектлеге къарагъандыла. Гульнара да кесин сынагъанды. Жюриде хар затны да къаты тинтген, билимли адамла болгъандыла. Ала ол къадар проектлени ичинде таулу къызынкъын эм игиге санап, биринчи жерни бергендиле. Андан сора да ол «Миллетни ёхтемлиги» деген халкъла аралы эришиуню лауреатыды. Къыз Къабарты-Малкъар республиканы гуманитар-техника колледжинде тургъанды.

Бюгюн а ол бизни редакциябыз къонагъыды.

– Гульнара, сени «Ашхана» проектингни кёпле таныйдыла, сюйюп да къарайдыла. Аш усталыкъгъа уллу сюймеклигинг болур, быллай жумушла къурай эсенг?

– Хау, азыкъ этерге сабий заманымдан бери сюеме. Аппам, аннам бла ёсгенме, тыпы басаргъа ючюнчю классда болгъанымда юйретген эдиннам. Алай мени хар саманда да, не азыкъ этсем да, кёллендирип тургъан аппам эди. Азыкъ этиуге сюймеклигим да аны кёмюру бла ёсгенди. Эттен ашыкъ сабий заманымда ири бишмегенлей къалса да, ол: «Мындан татыулу азыкъ бир саманда да ашамагъанма», – деп, кёллендирегенлей тура эди. Мен а аны къууандырыргъа, жангы хантлагъа юйренирге итине эдим.

Къайда болсам да, татыулу ашла жарашдырып, адамланы сыйлагъа бек сюйгенме. Кёпле азыкъ этиу жаны бла ишле деп тургъандан, быллай проект бардырыр оюмгъа келген эдим.

Бу жумушну юсюнде мени кёллендирип, амал тапдыргъанлагъа ыразылыгъымы билдиррге сюеме. Ала эм алгъа къарачай-малкъар жаш тёлюню айныуына себеллик этген «Эльбрусоид» фондда ишлегенле Герийланы Абузейит, Къубадийланы Азамат бла Сумайланы Мурат болгъандыла. Абузейит проект башлагъа сюйгенними Тоторкъулланы Алийге айтханда, ол, анга къууанып, биринчи ал боталаны да тикдиртген эди. «Ашхана» белгини уа фахмулу къызыбыз, модельер Шахаланы Фариза къурагъанды.

– «Ашхана» проектде биринчи къонагъынг а ким болгъанды?

– Ол белгили жырчы къызыбыз Гергъокъаланы Халимат бла аны атасы Мурат эдиле. Бек аламат бериу болгъан эди. Мурат сохтала къзырлан, аланы къалай этилгенлерини жорукъларын кёргюзтгенден сора да, миллетибизни унутулгъан сейир азыкъларыбызны юсюнден да магъаналы затла билдиргенди.

Андан сора Жаникаланы Элдар, Холаманланы Къайсын, Алла Бойченко, Фатима Царикаева, Артур Гонгапш да кеслери сёлешип, келирге сюйгенлерини билдиргенлеринде, бютюнда къууаннган эдим. Хар аллай белгили адамыбыз келгенде уа, ары сабийлени да чакъырама. Гитчеле жырчыла жарашдырган ашладан кёрюп, ала бла суратха тюшюп, ойнап, кёллерин жарытханлары манга бек иги саугъады.

– Сен «Мистер хозяин бла мисс хозяюшка КБР» деген проектингни башлагъанлы иги кесек ызы озгъанды. Аны юсюнден да айтсанг эди.

– «Ашханагъа», айтханымча, кёп сабийлени чакъыргъанлай тургъанма. Сора анала, ол жумушну жаратып, гитчеле жараулу да бир проект къурасам сюйгенлерин билдиредиле. Алай бла ёр ишни башлайма. Анга алты-онекги жыллары болгъанна къатышмадыла. Анда хар бири да миллет киймлени ёсюнден айтып, азыкъла этгенлерин кёргюзтюп, ким гаккыны тыышын текрикер ариулагъанына да къаралгъанды. Дагъыда юй иш да берилгенди. Анга сабийле юйлеринде миллет аш хазырлан, аны этген кезиуню видеогъа алдырып, конкурсда презентациясын этгендиле.

Жюриде Сабанчыланы Арипа, Шаханланы Фариза, Шауаланы Разият, Ченчеланы Бисо да болгъандыла. Хар сабий да берилген жумушланы тынгылы этлагъанларын да энчи белгилерчады. Ариу жыйрыкъла кийип, татыулу ашарыкъла хазырлагъанлары бек аламат кёрюннген эди барысына да. Биринчи жерни уа Рахайланы Аминагъа берген эдиле.

Он кюн бизге фахмулу къол уста Индира Ардашева да келген эди. Конкурсну ахырында ол хорлагъан кызчыкъны башына жылтырауукъ ташлары бла кеси ишлеген коронаны салгъан эди. Проектни жети жылны бардырама.

– Жыйдан жылгъа «Мистер хозяин бла мисс хозяюшка» эришиуге къатышырга сюйгенле кёп болуп барадыла. Быйыл а таулу, къабартылы элледен да сабийле бар эдиле. Кеси да Малкъар къырал драма театрны залында бардырылгъанды. Быллай жумушну къурагъан тынч болмаз?

– Хау, быйыл проект Малкъар театрда ётгенди. Жангоразланы Мажитте ыразылыгъымы билдиррге сюеме, сабийле ючюн юрешлесе, не бла да болушуруккъыз деп, амал этгенине. Мызыланы Аубекир да сценарийни жарашдырыргъа болушун, биютюнда аламат ётдюргенбиз конкурсну.

Къатышырга сюйген сабийле кёпдюле, элледен кеслери сёлешип да айтадыла. Бу проектде кызчыкъланы, жашчыкъланы миллет сезимлерин ёсдюрюргё, къонакъбайлыкъгъа юйретиргё да кёп эришиуле этиледиле. Хар элден да бир сабий болады, аш-суу хазырлагъандан сора да, ала кеслерини эллери бла таныщдырыргъа керекдиле, аны юсюнден презентация этедиле.

Конкурсха къатышхан эллени администрация башчылары да келгенлерин чертиргё сюеме. Мен билдиргинчи окъуна, кеслери сёлешип: «Бизни элден а къошулгъанмыдыла?» – деп соргъанла бардыла. Ала барысы да сабийлеге сыйлы саугъала да келтиредиле. Ол а бу жумушха къатышханланы бютюн кёллендиреди.

– Гульнара, сени ара хозяюшка бардырылгъан кёп сейир фестивальлагъа, проектлеге чакъыргъанлай турадыла. «Гуру кухни» деген бериуде да болгъанса. Аны эм башка фестивальланы юсюнден да айтсанг сюебиз.

– Андан сора да, озгъан жыл «Городская ферма ВДНХ» деген биргиуню конкурсуна да къатышханма. Интернетде хыярны ичине тюрлю-тюрлю тахта битимле салып биширгеними кёрюп, чакъыргъан эдиле. Алай бла Москвада жашагъан абаданла бла, сабийле бла да хырдан мантыла эм башха сейир ашарыкъла этгенбиз. Он жумушха къатышырга сюйгенле кёп болуп, эки юннге сексен килограмм хыяр кетген эди. Биргиуню башчылары уа Москвада быллай проектни айгъа эки кере бардырып турсам сюйгенлерин айтхан эдиле. Алай ары барып турургъа да тынч тюйюлдю.

Дагъыда ара шахарда бардырылгъан тюрк миллетлени араларында «Жомакъ» юючюнчюк» фестиваль. Анда халкъыбызны азыкълары бла таныщдырыргъа, аланы къалай этилгенлерини, тарыхыны юсюнден да айтырга керек эди. Хычинле, локъумла, сохтала, къыбытла, айран да хазырлагъанма. Дагъыда хар миллетден да бир студент къошулуп, хычинле жараштырыпда мастер-класс да кёргюзтген эдим. Азербайджанны жаш къызы бла да тырк, тап бишиирип, биринчи жерге тийишли болгъанды.

– Сени жандауурлукъ проектинге кёре Нартанны интернатында ёксюз сабийлеге да мастер-классла бардыраса. Аны юсюнден да айтсанг эди.

– Бир-бир сабийлени, насыпха, аналары болуп, кёллерин жарытыр амаллары барды. Жарсыгъна, жылыусуз къалгъан сабийле да бардыла, аланы унутургъа жарамайды. Аны ючюн, интернатха барырдан алгъа, биргеме келип, болушургъа сюйгенле бар эсе, ол суратшдырама. Сау болсунла, бу жумушха кёпле тири къатышадыла. Сабийлеге керек затла, татлы аш-суу да алып элтебиз. Андан сора да, ала бла мастер-классда ашарыкъла этип, биргелерине олтуруп, ушакъ этип, сыйлап кетебиз. Он сабийлени къууанганлары, кёллери жарыгъанлары бек улу саугъады.

– Мындан ары уа къаллай умутларынг бардыла?

– «Мистер бла мисс хозяюшка» республикалы проект болуп тургъанды. Бираздан аны регионла аралы даражада бардырыргъа умутлума. Къоншу республикаладан сабийлени да къошаргъа сюеме. Анда хорлагъанла уа Москвада боллукъ эришиуге къатышырыкъдыла. Анда биргиулени башчылары бу проектни жаратып, ара шахарда да бардырыргъа сиг этериклерин билдиргендине.

ТЕМУККУЛАНЫ Амина.

«Мен «Заман» газетге жаздырып башлагъанлы алай кёп болмайды. Кертисин айтханда, почтачыбыз манга къадалып, айып да этип, алай бла алдыргъанды. Болсада газетни окъуп башлагъанлы, анга алгъан да жаздырмагъаныма бек сокъуранганма. Андан билгенме бизни къаллай аламат адамларыбыз, фахмулу жашларыбыз бла къызларыбыз болгъанларын. Аланы юсюринден окъусам, миллетим бла ётхемленеме.

Ёнге уа, тарыхыбызны, адет-тёрелерибизни да юсюринден сюйюп окъуйма, кёп зат да ачыкълайма кесиме. Бюгюн а кесими оюмларымы да туура этергё базынганма. Сёз насыпны юсюнден барлыкъды. Насып деген не затды? Су соругъа къыска жуап берип къоярча тюйюлдю. «Насып» деген сёз, мени ангылауума кёре, бек ариу, бек иги, жашаугъа, ауузгъа да аламат тап жарашхан сёздю. Насып бир-бирлени жашауда биринчи атлам этген заманларындан баштап, ёсюп кетгинчи биргелерине болгъанлай турады. Биргеге уа, тюшде кёрюннгенча, аз заманлагъа нёгер болуп, сора тас болуп къалады.

Бизге жазадыла

Насыпны магъанасы недеди?

Насыпны сыптауларындан бири тёзюмлюк сунама. Алай ол «жашар сюйген – жалынчакъ» деген магъанасы тюйюлдю. Кесинден къарыулугъа, къарыусузгъа да, уллугъа, гитчеге да жалынып, баш ийип жашаргъа керекди демеклик тюйюлдю. Ол – тёзюмлюк, ариу сёзлюк, кертичилик, таза ниетлилик бла байламлыды, санга керек зат бирсиге да керек болгъанын ангылауду. Ганга тапсыз кёрюннген зат сени кюншунгъа бла аны кюншусуна да алай кёрюнюрюн ангылай эсенг, жашауунга ол болумну нёгер этип, акъыныгъа алгъанлай жашаяла эсенг, бек насыплы адамладан бирисе. Кьайсы жууугъунг да, кьайсы кюншунг да санга ышаныргъа, ич сёзлерин айтырга боллукъдула.

Башында айтханыбызча, насып бирлени ёлюп кетгинчи биргелерине болгъанлай, айырылмай келеди. Аллайла оюмсуз ишлетгенлерин бла сагъыш этмей сёлешмегенлерин эсте алсакъ, насып аллай огъурлу жанлагъа жабышханлай, биргелерине анда болгъанлай жашайды. Бере да билген, чомарт, ачыкъ сёзлю, башкагъа аманлыкъ жораламагъан, ариу ниетли, таза кёллю адамлада болады насып дегенинг. Аллайладан айырылыргъа унамай, биргелерине болгъанлай турады.

Кертиди, хар адам да бир кибик онг табып, бир халлы туралмайды. «Бармакъла да тюйюлдюле тенг», – деп бурунгулула бош айтмагъандыла. Сёзлерин да хар адам да бир кибик ири магъанада айталмайды. Бирле атдыр сёзлю боладыла. Бирле чамны айта да, кётюре да биледиле. Башхала уа, чамны да ангыламай, тёрсине буруп, кёллерине жетип, ачыуланып къаладыла. Ма аллайлагъа уа насып деген зат нёгер болугъа унамайды.

Артыгъыракъда насыпны адам кеси къачырады кеседиле. Аны да биле тургъанлай, тап жанына бурулмайды, шайтанга алдатып, хорлатып къояды. Бу тюрлю адамла, керти сёзлюледен оюм этип, кеслерине аладан бир кесек адамлыкъ юлюшчюк алып неда аллайлагъа ушаргъа итиниулюклери болгъан болса эдиле, насып алагъа жанлап, биргелерине жашар эди, жашау халлары да башха тюрлю болур эдиле.

Мен акъыл этгенди, адамгъа магъаналы жашау ол юйленнген кюнлеринден башлана болур. Мында да насыпны болуну сыптаулары кёпдюле. Экеулен бир бирин жаратып, сюйюп, юйдегили болгъунчу ашыргъан татлы заманларын айтмай окъуна къойыйым. Жаш бла къыз, бирге башкъуп, жашап башлагъанларында, аланы ата юйлерини жашау халлары, барыш, келиш болумлары угъай да, этген азыкъларында окъуна тюрлениуле болмай амалы жокъду. Алайлыгъын эсге алсакъ, тиширыу баргъан юйюрнё хар тюрлю болумларына башын ушатыргъа керек сунама. Ол заманда насып келиннге нёгер болмай къаллыкъ тюйюлдю. Къурда аны жаны болуп, дайым жашау нёгерлик этгенлей турлукъду.

Газетледе окъуйбуз, телевизор бла кёребиз, радио бла эшитебиз жангы юйюрлени жарымы чакъылысы бир жылны ичинде чачылып къалгъанларын. Къаллай жарсыулу ишди ол. Жашау насыбы тутмай, айырылып къалгъанланы кёбюсюню баш сыптаулары быладыла: кеслерине асыры бек базыныу, оспар сёлешиу, арт болуму неге таныныгъын оюмламау.

Алай кьайбынладан да кёп зат къалады. Келинни юйге юйюрсюндюрлюк къайын анасыды. Хар къайынана жангы келин заманын унутургъа эркин тюйюлдю. Жашын бла келинин биринчи насыплы этерик, этмезлик да,ана, сенсе. Аллай ауур акъыллы кьайын анала бизде кёпдюле. Аланы бирлерин колгюре кеттирсем да тамамды. Биз огъурлу да, намыслы да юйюр бла къоншуда кёп жылланы жашайбыз. Бу уллу юйюрню жашларындан бири дюгерли къызны алып келгенди. Анасы Сакинат, ахлуну, тийрени да сёзюне къарамай, келинин, къызыча кёрюп, ариу къыныкъгъа, жашау ызгъа жюрек халаллыгъы ям ыразылыгъы бла юйреттенди. Келин да аны юйюрсюндюрюп, жашауна насыпны нёгер этдирген кьайын анасы болгъанын дайым айтханлай, анга ыразылыгъын билдиргенлей турады. Хар ананы акъылы , оюму да Сакинатха ушарча, туугъанлары бла туудукълары да аныкъылача болурча Аллах этсин.

Дагъыда айтырыгъым, юйюр жашауну юсюнден статьяланы басмалай турсагъыз, жаш юйюрлени жашау жолларына неда чачылмай жашарларына болушлукъ этерик сунама».

КЪЫЛЫЧ улу М.

Жаш тёлюбюз

Ахшы муратлары алдадыла

Бизни университетибизни социал-гуманитар институтунда «жаш тёлю бла ишни къурау» деген ызгъа кёре окъутуп башлагъанлы алай кёп заман озмагъан эсе да, жашларыбызны бла къызларыбызны араларында аны сайлап, ол жаны бла билим алгъанларыбыз аз тюйюлдюе. Ала, анда жаланда дерслеге жюрюгенлери бла чекленип къалмай, жамауат ишге, волонтёрлукъ жумушлагъа да тири къатышып, ал сатырдагъы студентлени тизмесине къошуладыла.

Аллай тири жаш тёлюбюзню келечисиди Черек ауузуну эм ариу эллеринден бири – Огъары Малкъарда – ёсген Таукенланы Лейла. Ол туугъан элинде Совет Союзну Жигити Уммайланы Мухажир атлы битеулю билим берген мектепни алтын майдалгъа бошагъанды. Алагъа билимни бийик даражада берген устазларына ыразылыгъын билдиргин, репетиторлагъа аны себелли жюрюр керекли болмагъанын да чертеди. Школда окъуучан кезиуюнде ана эмда орус литератураладан, математикадан, тарыхдан дерслени айырып сюймеди.

Уллу юйюрде ёсген кызчыкъ мектепни бошар чагъына, кесине усталыкъ ийген, биогюннгю жаш тёлю окъуучан жерлерини юслеринден не айтадыла, кьайсысыны къаллай оюму барды, къаллай ишни сайлаасам тап боллукъду деген сагъышланы эте, интернетде социал сетьледе ол жаны бла билдирилени да кёп излегенди эмда окъуучанды.

– Тамата эгечим Асият филология факультетде билим алгъанды. Алай ала асламысында окъууча барып, юйге келип, дерслерин хазырлагъандан башха зат бла артыкъ кюрешгендиле деп эслемегенме. Мен а, усталыкъ алгъандан сора да, жамауат ишге, билим бериу форумлагъа да къатышып, биогюннгю жашауда болгъан жангычылыкъланы билирге, англаргъа да сюйгенме. Кертиди, юрист, экономист – ала ахшы усталыкъладыла. Алай эсе да, алагъа окъуучанла да кёпдюле. Мен а жангы зат излегенме, биютюнда жаш тёлю бла ишлерча эмда келип заманнга да келиширча иш болса сюйгенме, - дейди кеси уа сайлауну юсюнден.

Алгъадан чертип айтсакъ, Лейла, окъууча кирип, студент болгъан эки ыйыгъындан сора окъуна «Машук» Битеуроссей форумгъа баргъанды. Преподавательле алыкъа санга эрттеди, дагъыда боллукъдула аллай онгларынг дегенлерине, пандемияны кезиую болгъанына да къарамай, кесини муратын толтурургъа таукеллеккенгди. Ары баргъанына кёллеринп, аслам затны билгенине, кёргенине кьууанып да кьайтханды.

Андан бери уа Таукенланы кызлары «Машукга» дайым къатышханлай тургъанды. Сёз ючюн, кёп болмай да ары барып, «Наркотиклеге къажау школа» деген ызда проектин къорулап, студентлени араларында алчыланы жыйып, бу жаны бла юйретиу ишни жашауда бардырырча, 400-мингсомлукъ грантны кьытутунда «жаш тёлю бла ишни къурау» деген ызгъа кёре окъутуп башлагъанлы алай кёп заман озмагъан эсе да, жашларыбызны бла къызларыбызны араларында аны сайлап, ол жаны бла билим алгъанларыбыз аз тюйюлдюе. Ала, анда жаланда дерслеге жюрюгенлери бла чекленип къалмай, жамауат ишге, волонтёрлукъ жумушлагъа да тири къатышып, ал сатырдагъы студентлени тизмесине къошуладыла.

Бу кюнледе уа ол «Каспий» атлы округлу форумгъа барыргъа хазырлана турады. Анда билим бериу программаллагъа, окъутуу интенсивлеге бла байламлы жыйылыулагъа да къатышып, сынам жыйышдырылыкъды.

Хунерли къызчыкъ, андан сора да, илмугъа эс бурургъа да жетишеди. Аслам статьясы КъМКъУ-ну кесини «Перспектива» атлы журналында да басмаланнгандыла. Ол конференциялагъа, симпозиумлагъа да къатышады. Кёп болмай Къазан шахарда бардырылгъан тюбешиуге «Къабарты-Малкъарны жаш тёлюсю. Аны айныууну жоллары эмда жарсыулары» деген темагъа илму ишин жиннгеди. Анга башчылыкъны уа жаш тёлю бла ишлеуню къурау кафедраны доценти Гегграланы Хаким Камилевич этгенди.

Биринчи курсдан бери да окъуу юйню волонтёр клубуну келечисиди. Жамауат ишлеге кеси къатышханындан сора да, университет эмда республика даражалы жаш тёлю форумла, проектле бла байламлы тюбешиулени, жыйылыуланы къурагъанладан бириди. Алгъаракъда уа, билимин ёсдюрюп, «НФО-ну регион даражалы тренери» деген атха тийишли болгъанды. Озгъан жылда КъМР-ни Парламентинден жаш тёлю палатаны жетинчи чакъырылыуну къауумуна да къошулгъанды.

Бюгюнлюкде тёртюнчю курсха жюрюген къызчыкъ, дерслеринден тышында да, кёп иш бла кюреше эсе да, ол аны окъууна чырмау болмайды. Битеу да сыналырындан «бешле» алып, бирсиледен артха къалмайды. Бу усталыкъны сайлагъанына, студент жыллары, жюреги излегенча, хунерин айныгъуну, бюгюннгю жашауну сурамларына келиширча билимли, окъуулу да болуну жолунда бардыгъына ыразыды. Аны бла бирге уа юйюрю аны кёллендиргенлей тургъанына да.

Бакалавриатны жетишимли бошап, магистратургъа да буызда кирир муратдады. Окъутхан устазлары ала жамауат ишге, илму бла байламлы жыйылыулагъа да тири къатышханлары ючюн къууанганларын да чертеди. Бош заманында окъуна ол жаная тюшюндюрюп китапланы окъуйду, статьяны тюз жазаргъа, оюмну, кёз ырарамны къалай тап ангылатыргъа боллугъына юйренеди.

Гитче заманында уа Лейла ыннасы (атасыны анасы) Къабардокъланы Марикогъа ана литературадан дерслигинден чыгъармаланы, «Заман» газетни да окъугъанды. Огъурлу таулу амма, кеси окъуялмагъанлыкъгъа, туудукъларын алай бла тилибизни теренлигине, магъанасына тюшюндюргенди. Андан сора да, жаш заманыны юсюнден капаралай, адеттёрелени да ангылатханды. Кызчыкъланы эшиу эшерге, жюн жуугъарча да юйреттенди.

Аны, бирси ыннасы Башийланы Сакинатны да, Лейла жылы сезимлери бла эсгереди. «Школдан бир жюрек къыйынын бла окъуна келсем да, ариу айтып, жапсарыр эдиле. Кеслери, кылыкълары да ариу адамла», – дейди.

Таукенланы кызлары дагъыда окъуу юйню Отарланы Керим атлы малкъар маданият арасына жюрюйдю. Анда бардырылгъан ишни юсюнден билдириуле жазып, аланы да социал сетьлеге тап жыйышдырады.

Бош заманы аз къалса да, бюгюннгю жангычылыкъланы билдирген, айнытхан китапланы окъуйду. Къол хунер бла кюреширгё да угъай демейди. Аллай эсе да, ол, эм алгъа, жамауат хурметлеги окъуулу, сынамлы, ишин уста билген бийик даражалы профессионал болургъа итинеди эмда ол ахшы муратына жетер, жетишимли да болур ючюн хунерин, ангылауун да айныта барыргъа таукелди.

ТРАМЛАНЫ Зухура.

Тюбешиу

Озгъан шабат кюн Нальчикде Малкъар халкъны политика репрессияланы кезиулеринде жоюлгъанларына аталгъан мемориалда «Жюргемии сабийлеге береме» деген аты бла республиканы школларны директорлары бла тюбешиу болгъанды. Ол Утазны бла насийхатчыны жылына аталгъанды. Тюбешиуню Нальчикни билим бериу департаменти, аны келечиси Теммоланы Форизат эмда мемориалны ишчилери къурагъандыла.

Хутуйланы Любовьну Хаути Сохроков саугъалайды.

ШКОЛ ТАМАТАЛАГЪА ЫРАЗЫЛЫКЪ

Мында тёрееге айланнганыча, Россейни бла Къабарты-Малкъарны байракълары чыгъарылып, къырал гимн согъулгъанды. Анга сюелип тынгылагъандыла. Ызы бла Теммоланы Форизат, ары келгенлени алгъышлай: «Бальзак миллетни келлик кюню ананланы къолларындады, дегенди. Биз а биогюн ол сёзлени устазлагъа атап айтыргъа боллукъбуз: миллетни, тугъан къыралыбыз Россейни да къыдарлары сизни къолгъуздады», – дегенди.

Форизат Ибрагимовна биринчи сёзюн дайым мемориалда бардырылыучу конкурсланы сюзген жюрини таматасы Османланы Хыйсагъа бергенди.

Ол, жашауда устазлыкъны сыйлылыгъын, магъанасын белгилеп, устазлагъа ыспас этнеди, аламат сабийле ёсдюргенлери ючюн да ыразылыгъын айтханды. Ызы бла жазыучу, поэт Мусукаланы Сакинат мында сабийле къатышып баргъан ишлени юсларинден айтханды. «Онбеш жылны ичинде жыяды бери Форизат Ибрагимовна сабийлени. Жылдан-жылгъа кёпден-кёп сабий келеди. Сизни, школ таматаланы, билекликлери болмаса, устазла ол затланы эталмаз эдиле. Сабийлени ана тиллерине жууукъдан-жууукъ этедиле мында баргъан ишле. Биринчи бюлдюргю эте келген сабий тамбла къалай ёсгенин кёребиз. Аланы бир-бирлери, кеслери да назмучуна болуп, республиканы журналлада, газетледе басмаланадыла. Бирлери студентледиле биогюн, жангы окъуучула уа келедиле. Аллай игилени эсгерген жерди бу – тарых къаласы, маданият да къасы», – дегенди ол.

Мемориалны жамауат советини председатели Аксылланы Светлана: «Бу юй эсгериуле къаласыды. Бери келген сабийле дагъыда бизни миллет тарыхыбыз бла шагъырей боладыла. Ол а бек магъаналы шартды. Биз бир бирибизни билирге керекбиз. Мында этилген ишлени магъаналары кёз кёргенден эсге терендиле – ала келлик кюнню энчидиле. Сау болсун Форизат Ибрагимовна, ол аланы хазырлай да, бардыра да биледи. Устазланы бек сюеме, мени окъутханланы бирин да унутмайма. Сизни этген ишигизни магъаналылыгъын жашау кёргюзтюп барады. Окъуучуларыгъыз къуужандыргъанладан болугъуз!» – дегенди.

Теммоланы Далия, Софья Мажагова, Елизавета Кунижева.

Халкъла аралы черкес ассоциацияны президенти Хаути Сохроков аны бу байрам тюбешиуге чакъырыгъанлары ючюн, аланы бардыргъанлары ючюн мемориалны ишчилерине ыразылыгъын айтып: «Бу мекям республиканы къыйын заманында ишленгенди. Алай а халкъларны тарыхын ишлерге сюйтенлеге ол замандагъы башчыбыз Валерий Коков болалгъаныча билеклик этгенди. Кёплени жюрек, къол къыйынлары киргендиле бери. Бу суратлагъа къарасагъыз, аланы аралырында бош адам жокъду. Была аламат малкъар халкъны белгили инсанларыдыла.

Малкъар халкъ Мечиланы Кязимни келтирирге дегенде, энчи самолёт берирге буюргъанды Валерий Коков. Ма аллай огъурлу ишле этилгендиле былайда. Кёпле салгъандыла ол ишлеге кыйын. Алагъа, бу сыйлы юйню былай тутханлагъа да ыразылыгъымы айтама. Мында этилген ишле мамырлыкъгъа, огъурлулукъгъа бардырыладыла, ёсе келген тёлюню Ата журтну сюерге, ахшы ишле этерге кёллендиредиле.

Бу тюбешиуге келгениме, устазлагъа жюрек сёзюмю айтыр онгум болгъанына къууанама. Правительство да ишлегенимде кёп кере эшитгенме республиканы таматасы устазланы иш хакъларына жарсыгъанын. Ол аланы этген ишлерине бек бийик багъа бергенди, ала бизни тамблабызны ёсдюредиле деп. Ол не заманда да алай болгъанды. Халкъыбызгъа, къыралгъа биринчи кюнден бери аны иши къалай баргъанына къарап, къууанып келеме. Бардыла аллай юлгю алырча адамларыбыз», - деп, Любовь Шарафиевна бу тюбешиуге келгенлеге, аны къыраргъанлагъа да саулукъ, ырахатлыкъ, жанны жетимшине тежегенди.

Ызы бла Нальчикни Нури Цагов атлы 31-чи номерли школуну директору Анзор Егожев сёлешгенди. Ол бу ишде урунгнанлы жарым ёмюрден озгъанды. «Алдау кёп болгъан 1990-чы къыйын жыллада хар сабий ючюн кюреширгге тюшгенди. Форизат Ибрагимовна заву эди ол заманда бизде. Къыйын эди, алай а ол тынчлыкъсыз заманлада да, болалгъаныбызча, тюз жолгъа бурургъа кюрешгенбиз сабийлени. Бюгюн таматаны иши устазла бла ишлеген бла чеклеммейди. Сёз ючюн, башланнган школда окъуучан эмда къаруусуз юйюрледе жашагъан сабийлени аш-азыкъ бла жалчытыугъа да эс бурургъа тюшеди. Андан сора да, кесигиз билесиз, къагъыт ишле кёпден-кёп бола барадыла. Заманбызны алай кеттенине жарсыйма. Алай а школгъа таматалыкъ этиуде жетишимли тенгерим болгъанына къуанама. Былайда олтурады аладан бири – Нальчикни 31-чи номерли школуну директору Анзор Егожев. Ол бу къуллукъгъа кирген 2022 жылда ол коммерциялы организацияладан бирине башчылыкъ этгенди. Ол Элбрус районда жолну тапландыру жумушланы толтурулгъанларыны юсюнден тийишли документле хазырлап, алагъа ишни бардыргъан кезиуде хайыранланган кърурулу материалланы бла аланы багъаларыны юсларинден жалгъан тарихлени кийиргенди. Алай бла битеу ишлени багъасы кёбейтилип кёргюзтолгенди, дагъыда анга жашауда бардырылмагъан жумушланы да къошханды. Документлеге кёре анга ахча тёленнгенди.

Къурулуш-техника тинтиуле бардырылгъан кезиуде тамамланмагъан жумушланы багъасы 2 миллион сомгъа жетгени ачыкъланнганды.

Ишеклиге РФ-ни УК-сыны 159-чу статьясысны 4-чю кесегине кёре терслеу материалла ачылгъандыла.

Росгвардия

Барысын да озгъандыла

Къабарты-Малкъарны росгвардиячылары Шимал-Кавказ аскер округда эришиуледе аччыла болгъандыла.

Бу юнледе Зеленокумскда РФ-ни Росгвардиясыны Шимал-Кавказ аскер округда бёлюмлерини спортну аскер-прикладной тюрлюлеринден чемпионат бардырылгъанды. Хорлам ючюн 15 команда эришгенди. Ол санда 400 метрге бла 3 километрге чабып, гранатны атып эм сынаулула айырылгъандыла.

Къаты кюрешген сора республиканы росгвардиячылары 1-чи къауумда алчыла болгъандыла. 2-чи бёлюмде биринчи жерге Ставропольдан энчи буйрукъла толтургъан отрядны къуллукъчулары чыкъгъандыла.

Хорлагъанланы Шимал-Кавказ аскер округну физический хазырлыкъ жаны бла бёлюмню башчысы Сергей Бунин саугъаларгъа ие болгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Жамауат

Коммунал жумушлагъа азыракъ тёлер амал

Иели юйде, фатарда жашагъан ким да ток, газ, суу, жылыу эмда кир-кипчикни кетериу ючюн ахча тёлейди. Бирлерини багъалары адам санына, юйню уллулугъуна, башхаларыны уа эселлеучю приборла кёргюзтеннге кёре тергеледиле. Къайсысы да болсун, ала жылдан -жылгъа кёбейе баргъанларын барыбыз да билебиз. Аланы азайтыр амалланы санында уа субсидияла эмда компенсацияла бардыла. Аланы кыыргъа кимлеге береди? Аны юсюнденди бу хыыска, кеси да соруу-жууап халда жаращдырылгъан материал.

Фатар юлюшлю иеликде эсе, субсидия алыр амал бармыды?

Хау, барды. Беррилик ахчаны ёлчемии адамны юлюшюню уллулугъуна кёре эмда ол аны ючюн этген къоранчлагъа кёре тергелликди.

Юйде эсепде тургъанланы санында болгъан, алай анда жашамагъан адам бар эсе, эсге алынамыды?

Субсидия адам бла бирге анда ол юйде аны дайым жашап тургъан юйдегилерини санын эсге алып, алай бериледи. Анга уа ма была саналадыла: эри юйдегиси бла эмда аланы акъылбалыкъ болмагъан сабийлери.

Юйюрню санында кимлени эсге алып тергейдиле?

ЖКХ жумушланы эмда жашау журт ючюн тёлеулени тергеп, субсидияны жаращдыргъанда, фатарда жашагъан адам саныны эсеплейдиле. Кёп сабийли юйюрлере компенсация бергенде уа, 23 жыллары толмагъан, кеслери да очно халда окъуугъан студентлени да эсге аладыла.

Ким алаллыкъды субсидияны?

Адамны къолайлыгъын угъай, ол жашау журт коммунал мюлк жумушлагъа неллай бир къоратханын эсге аладыла. Аны мардасы регионнга кёре болады. Кёбюсюнде 22 неда андан аз процентди.

Не ючюн угъай дерге боллукъдуа?

Юйюрню битеулю къолайлыгъындан (бары да ишлеген ахчадан) сагъынылгъан жумушлагъа белгиленгген мардадан аз тёлене эсе, субсидия берилик тюйюлдю. Бир жерде да ишлемей, капек хайыр этмей тургъан инсанла эмда аллай жумушла ючюн ахыр юч ылны ичинде борч этгенле да алаллыкъ тюйюлдюле аны.

Дагъыда бир сыйтау барды угъай дерге – документле тапсыз жаращдырылсала неда жетишмеселе. Къагъыланы берирден алгъа, ала тап болгъанларын тынгылы тинтигиз.

Субсидиягъа угъай деселе, не зат этерге керекди?

Сыйтау документледе эсе – аланы тап жаращдырыр, жангыдан беригиз.

Ахча келмей тура эсе уа?

Субсидияны неда компенсацияны беррилик болжаллары чыкъгъан болур – анга зс бурургъуз биринчиден. Дагъыда банкда счёт жабылыргъа, ЖКХ жумушла ючюн да борчла табылыргъа боллукъдуа. Башха сыйтау бар эсе - социал къорулау органнга барыгъыз.

Субсидияны жангыдан тергерге жараймыды?

Хау, жарайды. Аны тапсыз тергеген суна эсегиз, сюдге барыгъыз. Дагъыда адам башха жерге кёчюе, аны юйюрюню саны тюрленсе, гражданствону, къолайлыгъы башха болсала да тергейдиле жангыдан.

ЭЛЬБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Эришиуле

Эм кючлюлени арасында – айырмалы

Москвада Россейни Жигити Роман Филипповну хурметине къол бла тюйюшден битеуроссей эришиу къуралгъанды. Анга битеу къыралдан эм кючлю спортчула къатышхандыла. Аланы аралырында «Бабугент» спорт арадан Эндрейланы Аслан да болгъанды. Ол, бийик усталылыгъын, кюч-къарыууна да кёргюзтюп, битеу тёрт тюбешиюон да хорлам бла бошагъанды. Алай бла жерлешибиз, 85 килограмм ауурлыкъда хорлап, алтын майдал алгъанды.

Аслан беш жылындан башлап тренер Герийланы Эсхийинде жарау этгенди, биогюнлюкде Воронежде да кёргюзтюп, битеу тёрт тюбешиуон да хорлам бла бошагъанды. Алай бла жерлешибиз, 85 килограмм ауурлыкъда хорлап, алтын майдал алгъанды.

Аслан беш жылындан башлап тренер Герийланы Эсхийинде жарау этгенди, биогюнлюкде Воронежде да кёргюзтюп, Россейни Хауа-космос кючлерини аскер академиясыны бешинчи курсуну курсантыды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Шуёхлукъ хорлагъанды

Озгъан ийыкъда «Шимал Кавказны халкъларыны шуёхлугъу» деген ат бла велогонка болгъанды. Аны ахыр эришиулери Майкопда ёттенгиле.

Яникойну жаш тёлюсю да бу акциягъа тири къатышханды. Анга каменкачыла эм Мир посёлокну келечилери да къошулгъандыла. Эришиуню эльни муслийман организациясы къурагъанды.

Битеу да эришиуте 17 жыллары толмагъан 35 жаш къатышхандыла. Барындан да кючлю болуп, бау саугъагъа – аякъ машинагъа – Ёлмезланы Исламбек тийишли болгъанды.

Къулийланы Илиас, Байкъазланы Отар эм Хутуйланы Юсуф да сыйлы саугъала бла белгиленгендиле.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

УФСБ

Сауутла сатыуну къурагъандыла

Оператив-излеу жумушланы толтургъан кезиуде Россейни ФСБ-сыны КъМР-де Управлениясыны къуллукъчулары, РФ-ни МВД-сыны Шимал-Кавказ федерал округа бла управлениясыны келечилери бла бирге, сауутланы законлагъа бузукълукъла этип сатхан эки нальчикчини аманлыкъчы ишлерин тыйгъандыла.

УФСБ-ны следствие бёлюмюню къуллукъчулары РФ-ни УК-сыны 222-чи статьясысны 5-чи кесегини «а» пунктуна кёре терслеу материалла жаращдыргъандыла. Материалла къабыл кёрюлюп, сюдню къарауруна берилгендиле, дел билдиргендиле бизге ведомствону пресс-службасындан.

Законлагъа тийишлиликде, быллай аманлыкъ этгенни эркинлиги 12 жылгъа дери сыйлырылыргъа боллукъду.

Сюд приставла

Терсликлеге тюбеген эсегиз

Кредит борчну къайтарыу бла кюрешген организацияланы законсуз ишлерине тюбегенле Сюд приставланы федерал службасыны КъМР-де Управлениясына тарыгъыргъа боллукъдуа.

2016 жылда 3 июльда чыгъарылгъан «Борчну къайтарыу бла кюрешген организацияла ачыкъ излеген кезиуде инсанланы эркинликлерин бла законлу сейирлерин сакълауну эмда «Микрофинанс ишни бла микрофинанс организацияланы юсюнден» федерал законна тюзетиуле кийириуню юсюнден» федерал законнга тийишлиликде, инсанладан борчну жыйыу бла жаланда къыярал тизмеге кийирилген агентствона эркиндиле. Аны Сюд приставланы федерал службасы жаращдырады, деп билдиргендиле бизге УФССП-ны пресс-службасындан.

Коллекторланы борчлары бла эркинликлери эмда алагъа хайыранлыргъа жарагъан мадарла 230-ФЗ номерли федерал законда белгиленгиндиле. Аланы бузгъанла административ жууапха тартыладыла. Аланы терсликлерине тюбеген инсанла уа сюд приставлагъа тарыгъыргъа эркиндиле.

Республиканы хурметли инсанлары, сиз борчну къайтаргъан кезиуде коллекторланы терслик ишлерине тюбеген эсегиз, бу телефон номерлеге билдирирге боллукъсуз: **40-36-28**, **42-77-56**.

Прокуратура

Тинтиуле нени ачыкълагъандыла

Май районну прокуратурасы «Омсервис» унитар предприятияда тинтиуле бардыргъанды. Ол кезиуде токтащдырылгъаныча, бийыл июнньда фирманы ишчилеринде 1,2 миллион сом иш хакъ жазылгъанды. Алай урууну законлагъа бузукълукъла этилип, июньну биринчи жарымына айлыкъ айны ахырында берилгенди, къалгъан ахчаны уа ишчиле жаланда июльну ахырында алгъандыла. Аны бла бирге солуугъа кетген ишчилени ахчалары, законда токтащдырылгъаныча, отпускну аллында юч кюнню ичинде тёленмегенди.

Предприятияны оночуусуна эсгертиуле этилгендиле. Алай бла хакъ ишчилеге тёленнгенди. Бузукълукъ болдургъан жууаплы къуллукъчула жууапха тартылгъандыла.

Хыйлачылыкъ

Жалгъан шартла кёргюзтюп

КъМР-де МВД-ны экономика аманлыкъларгъа эм коррупциягъа къажау бёлюмюню къуллукъчулары, УФСБ-ны келечилери бла бирге, тийишли мадарланы толтургъан кезиуде Нальчикиндеги 52-жыллыкъ тиширыу хыйлачылыкъ этгенин ачыкълагъандыла.

2022 жылда ол коммерциялы организацияладан бирине башчылыкъ этгенди. Ол Элбрус районда жолну тапландыру жумушланы толтурулгъанларыны юсюнден тийишли документле хазырлап, алагъа ишни бардыргъан кезиуде хайыранланган къурулу материалланы бла аланы багъаларыны юсларинден жалгъан тарихлени кийиргенди. Алай бла битеу ишлени багъасы кёбейтилип кёргюзтолгенди, дагъыда анга жашауда бардырылмагъан жумушланы да къошханды. Документлеге кёре анга ахча тёленнгенди.

Къурулуш-техника тинтиуле бардырылгъан кезиуде тамамланмагъан жумушланы багъасы 2 миллион сомгъа жетгени ачыкъланнганды.

Ишеклиге РФ-ни УК-сыны 159-чу статьясысны 4-чю кесегине кёре терслеу материалла ачылгъандыла.

Билдириу

Ич ишле органлада къуллукъ этерге онг барды

Россейни МВД-сыны Нальчикде Управлениясы ич ишле органлада къуллукъ этерге сюйгенлени излейди.

Право низамны сакълаучу органлагъа Россейни 50 жылгъа дери инсанлары киррирге боллукъдуа – эр кишиле, тиширыула да. Аланы саулукълары ич ишле органлада къуллукъ этерге жараргъа тийишлиди. Андан сора да, орта (орта аскер усталыкъгъа хазырлыкъ) неда бийик профессионал билим да изленеди. Юридический билимлери болгъанлага неда шёндю окъуй тургъанлагъа ачылыкъ бериледи.

Ич ишле органлада быллай борчланы толтурлукъдуа: аманлыкъланы бла административ бузукълукъланы очыкълау, тохтатыу, жууапхаргъа эмалыкъны бла кёркюуусузлукъну жалытыу.

Полицияда къуллукъ этгенлеге кийимле, транспорт, телефон бериледи, социал жумушлары толтуруладыла, жыл сайын солуу кезиу барды. Дагъыда МВД-ны системасыны вузларында хакъсыз окъургъа боллукъду, ведомствону учреждениялада билим алгъанларга окъуу кезиуде хакъ толусунлай тёленеди.

Право низамны сакълаучулагъа бла аланы юйюрлерине ведомствону медицина поликлиникалада бла госпитальда болушлыкъ хакъсыз бериледи. Адам саулугъуна бакъдырыгъан кезиуде больничный тёленеди, санаторийледе солургъа онг барды, сабийни школгъа дери билим бериу учреждениягъа сакъламай барыргъа болушлукъ этиледи.

Он жылны къуллукъ этгенден сора уа, жашау журт алыргъа ахча бёлюнеди, арендагъа алынгган фатарны багъасы тёленеди. Пенсиягъа 20 жылдан сора чыгъаргъа жарайды, урууну стажъна аскерде къуллукъ этген жылла да киредиле. Хакъ заманында, чырмаусуз бериледи, жашаугъа бла саулукъгъа страховка жаращдырылады. Борчну толтургъан кезиуде, андан тышында заманда да жара алгъаннга, аны ууурлугъуна кёре, ахча бериледи.

Соруулары болгъанла УМВД-гъа бу телефон номерлеге сёлеширгге боллукъдуа: **49-46-03, 8-999-491-91-68.** Неда Управлениягъа келиргге да жарайды (25-чи отоу).

ТОКЪЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

«Заман» газетге журналистика эмда филология жаны бла бийик билимлери болгъан жаш адамланы ишлерге чакъырабыз.

Соруулары болгъанла 42-63-01; 40-04-82; 8-928-717-62-50 телефон номерлеге сёлешсинле.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи – 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 40-03-24.
Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу – 42-37-94.
Энчи корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 42-66-85, 40-28-97.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдуа. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууапладыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5–6 бет) кёпню алмайды.

Газет Связьны, информация технологияланы эмда асламны коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управлениясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тандырыу ючюн КъМР-ни почта связьны федерал Управлениясы жууаплады.
Телефонла: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплады.
Телефон: 42-69-34

Газет ийыкъда юч кере чыгъады – геуюрге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикге кёре
19.00 сагъатда кол салынды.
20.00 сагъатда къол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Мусукаланы Сакинат – дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарьны орунбасарлары; Ахматланы Лоаза (1,2-чи бетле), Геляланы Валентина (3,4-чю бет) – корректорла.

Тиражы 1484 экз. Заказ № 2031
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru